Petrol üretimdeki azalma tüketici ülkeleri olumsuz etkileyeceği gibi petrol fiyatlarının da artmasına neden olacak

Rus politikası petrol fiyatlarını artıracak

Serbest ekonomiye rahatlıkla geçiş yapmayı başaran Rusya, enerjide müdahaleci bir tutum sergilerken, Türkiye çareyi özelleştirmede buldu. Geçtiğimiz yıl Türkiye'nin önemli yeraltı zenginliğinin işletilmesine yönelik önemli kararlar alınarak, devlet hissesinin indirilmesiyle ülkenin kaderinin yabancı şirketler tarafından belirlenmesine olanak sağlandı. Rusya ise yabancıların enerji kaynaklarını depolaması ve mülkiyeti üzerine yasalarla kısıtlama yoluna gitti.

Neriman ÖZCAN

İSTANBUL - Rusya ve Türkiye'de 2007 yılının başında petrolle ilgili yasa değişiklikleri ve yeni yasalar ardı ardına kabul edildi. Ancak Rusya ve Türkiye'nin izlediği yol birbirinden oldukça farklı oldu. Serbest ekonomiye rahatlıkla geçiş yapmayı başaran Rusya, müdahaleci bir tutum sergilerken, Türkiye çareyi özelleştirmede buldu. Geçtiğimiz yıl Türkiye'nin önemli yeraltı zenginliğinin işletilmesine yönelik önemli kararlar alındı. Devlet hissesinin indirilmesiyle ülkenin kaderinin yabancı şirketler tarafından belirlenmesine olanak sağlandı. Buna karşılık Rusya, yabancıların enerji kaynaklarını depolaması ve mülkiyeti üzerine yasalarla kısıtlama yoluna gitti.

Rus hükümeti geçen yıl çıkardığı yasalarla petrol, doğalgaz, maden cevheri ve mineral maddelerin bulunduğu sahaların mülkiyetine kısıtlama getirdi. Buna göre, başta savaş ve uzay endüstrisi olmak üzere diğer endüstrilerde yabancı şirketlerin ortaklık payı en fazla yüzde 50 olarak belirlendi. İkinci yasa da yabancı şirketlerin mülkiyet hakkını kısıtlayıcı nitelikte çıkarıldı. Buna göre, şirketlere 500 milyon varil petrol, 50 milyar metreküp gaz ve 50 ton altın ya da 500 bin ton bakırdan fazlasına izin vermeyecek. Bu yasalar, ulusal güvenliğin sağlanması yönünde de tutarlı bir duruş sergiliyor. Federal Güvenlik Servisi böylelikle yatırım yapılmasının mümkün olduğu 40 sektörde yer alan yabancı şirketleri denetleyecek.

Vergi çıkmazı

2000 yılında dönemin Rusya Devlet Başkanı **Vladimir Putin**'in direktifleriyle kurulan, Stratejik Araştırmalar Merkezi, biri orta dönemli öncelikler programı (2000 - 2004), diğeri uzun dönemli gelişme stratejisi (2000 -2010) olmak üzere iki program hazırladı. Programların özeti ise: Tüm imtiyaz ve ayrıcalıkların kaldırılması, devletin kaynak dağıtımı ile ilgili kararlarında şeffaflık, devlet alım kontratlarında rekabetin sağlanması, bölgesel mevzuatın federal yasa ve mevzuatla uyumlu hale getirilmesi, zarar eden firmaların iflasının kolaylaştırılması, firma kuruluş ve yatırım projeleri onay prosedürlerinin kolaylaştırılması, lisansların azaltılması, yasaların yorumunda standartlaşmaya gidilmesi, Uluslararası Muhasebe Standartlarının (IAS) yerleştirilmesi… Programlara göre, strateji başarıyla uygulandığı taktirde Rusya'nın GSMH'sinde yılda yüzde 5-6'lık bir büyüme sağlanabilecek, başka bir deyişle, Rusya milli gelirini 2010 yılına kadar yüzde 70 civarında artırılabilecek.

Programlar çerçevesinde Rusya en iyi silahlarını yani enerji kaynaklarını kullanarak ekonomideki sıkıntılarından kısmen kurtulmaya başardı. 2003 yılında Rusya'da petrol üretimini hızla arttı. Bundan en büyük petrol üretici olan Suudi Arabistan'ı son derece rahatsız oldu. 2004 yılında Rusya üretilen petrolden yüzde 80 vergi almaya başladı. Aynı yılda üretimde yüzde 2,5 azalma yaşandı. Dünyanın ikinci büyük petrol üreticisi Rusya'da üretimdeki düşüş 2008'de de devam ediyor.

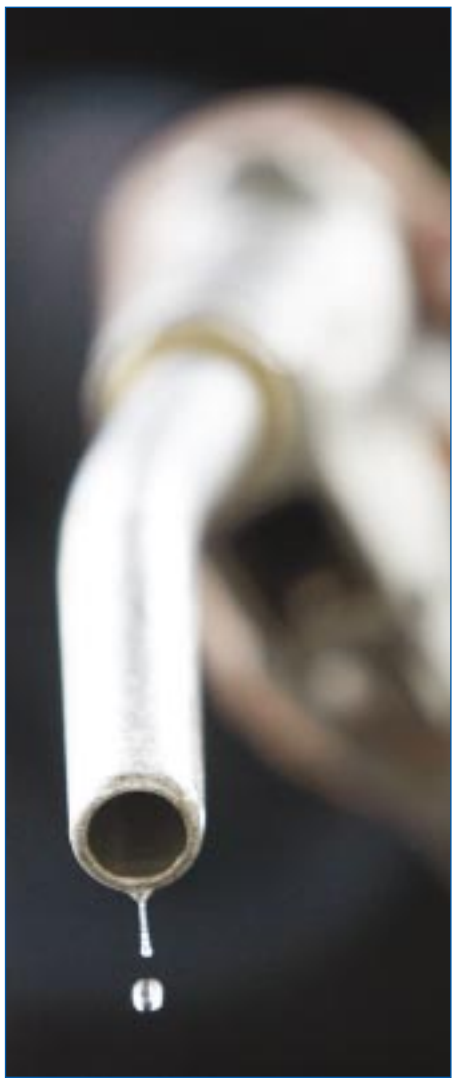

Üretim düştü, fiyatlar artacak

Dünyada artan enerji ihtiyaçlarının Rusya'nın büyük petrol ve doğalgaz rezervlerinden karşılayacağı düşünülüyordu. Ancak bugün bunun mümkün olmadığını söylemek yerinde olur. Geçtiğimiz günlerde Rus hükümet yetkileri tarafından yapılan bir açıklamaya göre Rusya'da önümüzdeki 10 yıl içinde üretiminde kısmen da olsa bir düşüş söz konusu olacak. 2008'in ilk 4 ayında üretimde yüzde 1 azalma yaşanarak günlük/varil 9 milyon 760 bine kadar düştü. Üretimdeki azalma tüketici ülkeleri olumsuz etkileyeceği gibi petrol fiyatlarının da artmasına sebep olacak. Rusya'da faaliyet gösteren yabancı firmalar yüksek vergiler ödüyor, bu da üretimi olumsuz etkiliyor.

Rusya'dan ulusalcı tutum

Rusya eski Devlet Başkanı Putin, yabancı yatırımcıların belirli stratejik alanlara yatırımını sınırlayan yasayı 5 Mayıs'ta onayladı. Yeni yasayla yabancıların nükleer enerji, doğal kaynaklar, stratejik mineral depolarının araştırılması, havacılık, uzay ve savunma alanının hassas bölümleri dahil olmak üzere 42 sektördeki yatırımlarına kısıtlama getirildi.

Eğer Rusya petrol üretiminde büyük düşüşler yaşamak istemiyor ise, hızlı bir şekilde önlemler alması gerekecek. Arktik ve Doğu Sibirya'da bazı sahalardan üretime başlamak yıllar alacak. Vergilerdeki indirim, ülkede altyapı yatırımlarına artmasına da neden olacak. Ayrıca şu an ekonomik görünmeyen sahalarda da üretime geçilecek. Hâlâ çözülmesi gereken bir başka sorun bulunuyor: Sahalardaki devlet payı hâlâ belirsizliğini koruyor. Bu hem yerli, hem de yabancı şirketleri tedirgin ediyor.

Rusya kendi tecrübesinden ve teknolojiden faydalanırsa bu durumdan kazançlı çıkabilir. Önümüzdeki aylarda rekabet daha da kızışacak. Rus hükümeti, yabancı şirketleri devre dışı bırakmanın doğru olmadığının farkına vardı. Son günlerde ülkede daha ılımlı bir rüzgar esmeye başladı. Ancak bu üretimi etkiler mi? Bu konuya uzmanlar ve şirket yetkileri karamsar bakıyor. Bazı yetkiler ise ülkede petrol üretiminde hızlı bir düşüş olmaması için gereken yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini söylüyorlar. Petrol üretimindeki düşüşün, varil fiyatlarına olumsuz yansıyacağı konusuna dikkat çeken uzmanlar, ülkede faaliyet gösteren şirketlerin yabancı payıyla ilgili bekletilen yasaların bir an önce çıkarılması ve devlet kurumlarının özelleştirme çalışmaları hızlandırması gerektiğini ifade ediyorlar. Dünya gündemini oluşturan ülkeler, ulusal kaynaklara gelince müdahaleci politikalar izlerken, ekonomisini petrol ve doğalgaz gibi kaynaklar üzerine oturtan ülkeler, karteller oluşturarak varlıklarını millileştiriyor. ■